

TRIKUSPIDAL KLAPAN YETISHMOVCHILIGI MUSTAQIL XAVF OMILI
SIFATIDA: ZAMONAVIY QARASHLAR

X. A. Karimov¹, F. M. Bekmetova², K. B. Matniyazova³

¹RShTYIM Xorazm filiali, Urganch

²RIKIATM, Toshkent

³RIEIATM Xorazm filiali, Urganch

Dolzarbli. Trikuspidal klapan yetishmovchiligi boshqa klapan patologiyalariga nisbatan kamroq e'tibor qaratilayotgan («forgotten valve»), ammo kasallanish va o'lim ko'rsatkichlariga bevosita ta'sir qiluvchi mustaqil xavf omili hisoblanadi. Adabiyotlarga ko'ra, yengil darajadagi trikuspidal regurgitatsiya aholining 65–75% ida uchraydi va nisbatan xavfsiz sanaladi. Biroq gemodinamik ahamiyatli (o'rtacha va og'ir) yetishmovchilik, garchi ancha kam uchrasa-da, vaqt o'tishi bilan dastlab o'ng qorinchaning, keyinchalik esa chap qorinchaning ham ortga qaytmas remodelingi va disfunksiyasiga olib keladi.

Maqsad. Zamonaviy adabiyotlar tahlili asosida trikuspidal klapan yetishmovchiligining mustaqil xavf omili sifatidagi ahamiyatini ko'rsatib berish.

Material va usullar. So'nggi 10 yil ichida chop etilgan xalqaro ilmiy maqolalar, metatahlillar va klinik qo'llanmalar tizimli ravishda o'rganildi. Qidiruv PubMed, Scopus, Web of Science va Google Scholar bazalarida «tricuspid regurgitation», «forgotten valve», «secondary tricuspid regurgitation», «atrial functional tricuspid regurgitation» kalit so'zlari yordamida amalga oshirildi. Tahlilga W.A. Zoghbi va hammualliflari tomonidan ishlab chiqilgan ASE tavsiyalari (2017), ESC/EACTS klapan patologiyalari bo'yicha qo'llanmasi (2025) hamda so'nggi yillardagi yirik ko'p markazli kuzatuv tadqiqotlari kiritildi.

Natijalar va muhokama. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, trikuspidal klapan yetishmovchiligi morfologik jihatdan uch tipga bo'linadi: (1) birlamchi yoki organik (klapan apparati patologiyasi sababli); (2) ikkilamchi ventrikulofunksional (o'ng qorincha remodelingi tufayli); (3) atriofunksional (o'ng bo'lmacha remodelingi, ko'pincha uzoq davom etgan bo'lmachalar fibrillyatsiyasi natijasida).

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
VOLUME-3, ISSUE-08**

Birlamchi yetishmovchilikning asosiy sabablari orasida miksomatoz degeneratsiya, klapan prolapsi, infeksiyon endokardit va yurak ichi elektrodleri (kardiostimulyatorlar) yetakchi o'rinni egallaydi; bundan tashqari, Ebshteyn anomaliyasi, karsinoid sindrom va klapan displaziyalari ham qayd etilgan. Ikkilamchi ventrikulofunksional tip eng ko'p uchraydi va morfologik intakt klapan fonida o'ng qorincha dilatatsiyasi, halqa kengayishi va tavaqalar tortilishi (tethering) hisobiga rivojlanadi. Atriofunksional tip negizida o'ng bo'lmacha va halqa dilatatsiyasi yotadi; uzoq davom etgan bo'lmachalar fibrillyatsiyasi bunda asosiy omil bo'lib, aritmiya davomiyliigi ortishi bilan ahamiyatli regurgitatsiya chastotasi sezilarli oshadi.

Xulosa. Trikuspidal klapan yetishmovchiligi shunchaki klinik topilma emas, balki o'lim xavfini oshiruvchi mustaqil omildir. Uni erta aniqlash va mexanizmiga ko'ra to'g'ri tasniflash (ASE 2017; ESC/EACTS 2025) bemorlarni olib borish taktikasini tanlashda strategik ahamiyat kasb etadi.